การพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา

นางสาวนงเยาว์ อุทุมพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547 ISBN 974-17-6312-3 ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF AN ENHANCED SYSTEM FOR SCHOOL EVALUATION FOR EDUCATIONAL SERVICE AREA ADMINISTRATORS

Miss Nongyao Utoomporn

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for the Degree of Doctor of Philosophy in Educational Measurement and Evaluation

Department of Educational Research

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2004

ISBN 974-17-6312-3

หวขอวทยานพนธ	การพฒนาระบบการส่งเสรมการประเมนสถานศกษาขั้นพันฐานสาหรับ ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา
โดย	นางสาวนงเยาว์ อุทุมพร
สาขาวิชา	การวัดและประเมินผลการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.อธิปัตย์ คลี่สุนทร
	ท่อ.อบอทอ ศัสดุเลทอ
คณะค	รุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลัก	สูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต
	คณบดีคณะครุศาสตร์
	(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์)
คณะกรรมการสอบวิทย	
	ประธานกรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา บวรกิติวงศ์)
	er
	อาจารย์ที่ปรึกษา
	(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช)
	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
	(ดร.อธิปัตย์ คลี่สุนทร)
	กรรมการ
	(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริซัย กาญจนวาสี)
	รี โร

(ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์)

นงเยาว์ อุทุมพร : การพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับ ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา (DEVELOPMENT OF AN ENHANCED SYSTEM FOR SCHOOL EVALUATION FOR EDUCATIONAL SERVICE AREA ADMINISTRATORS) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ดร.อธิปัตย์ คลี่สุนทร 382 หน้า ISBN 974-17-6312-3

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา (2) ทดลองใช้ระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (3) ประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 14 คน และนักวิชาการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 3 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน ผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 9 คน ผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน จำนวน 37 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสอบถาม การบันทึก ข้อมูล และการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ วัตถุประสงค์ของระบบ หลักการของระบบ และกลไกการทำงานของระบบ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า/ระบบเตรียมการ ได้แก่ การกำหนดผู้ตรวจสอบ แผนการตรวจสอบ สิ่งที่ต้องการตรวจสอบ กรอบการตรวจสอบและเกณฑ์การตรวจสอบ เครื่องมือตรวจสอบ (2) กระบวนการ/ระบบตรวจสอบ ได้แก่ ระบบ เก็บรวบรวมข้อมูล และระบบข้อมูลสารสนเทศ (3) ผลผลิต/ระบบรายงานผล (4) ระบบสนับสนุนและพัฒนา ได้แก่ การกำหนดผู้พัฒนาสถานศึกษา การกำหนดแนวทางส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษา

จากการนำระบบไปทดลองใช้ ผลการประเมินระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาแสดงให้เห็น ว่าระบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ใช้ระบบ และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระบบ

ภาควิชา วิจัยการศึกษา สาขาวิชา การวัดและประเมินผลการศึกษา

ปีการศึกษา 2547

 4384619827: MAJOR EDUCATIONAL MEASUREMENT AND EVALUATION

KEY WORD: SCHOOL EVALUATION SYSTEM / ENHANCED SYSTEM

NONGYAO UTOOMPORN: DEVELOPMENT OF AN ENHANCED SYSTEM

FOR SCHOOL EVALUATION FOR EDUCATIONAL SERVICE AREA

ADMINISTRATORS. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF. SUWIMON

WONGWANICH, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR: ATHIPAT CLEESUNTORN,

PhD., 382 pp. ISBN 974-17-6312-3

The objectives of this study were: (1) to develop an enhanced system for school evaluation

for Educational Service Area administrators (2) to pilot test the enhanced system for school evaluation

for Educational Service Area administrators, and (3) to audit the quality of an enhanced system for

school evaluation. The samples under Phase I consisted of 14 directors of the Educational Service

Area Offices (ESAO), 3 educational scholars, and 9 specialists in measurement and evaluation. In

Phase II, there were 3 teams of auditors: 3-5 persons per team for each of 3 schools. Those who

provided information in Phase III were 2 directors of the Bangkok Educational Service Area

Offices1(BESAO1), 9 auditors from BESAO1, and 37 school administrators/stakeholders. The

instruments used in this study were interviews, questionnaires, records and other relevant forms. The

statistics used for quantitative data analysis were descriptive statistics such as frequencies, means,

and standard deviations, whereas content analysis was used for qualitative data analysis.

The findings of this study revealed that a suitable and practical enhanced system for school

evaluation for Educational Service Area administrators that consisted of 3 main categories: namely,

objectives of the system, principles of the system, and work mechanism of the system. These

categories included (1) input factors/preparation system: the identification of auditors, auditing plans,

contents to be audited, framework and criteria for auditing, and instruments for auditing; (2)

process/audit system: data collection system, and information system; (3) output/ reporting system;

(4) support system and development: determination of school developers and guidelines for school

support and development.

After a pilot test of the system, the evaluation results showed that the system was useful,

feasible, appropriate, and accurate. Furthermore, system users and all stakeholders were satisfied

with it.

Department Educational Research

Field of study Educational Measurement and Evaluation Advisor's signature Academic year 2004 Co-Advisor's signature.

Student's signature. Nonquest University

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และการดูแลเอาใจใส่อย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาเนิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการวิจัย และ ดร.อธิปัตย์ คลี่สุนทร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัย ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา บวรกิติวงศ์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี และ ดร.วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ กรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ ทุกท่านที่ได้ ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้การสัมภาษณ์ คณะศึกษานิเทศก์ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 รวมถึงคณะครู-อาจารย์โรงเรียนที่ได้ ให้ความร่วมมือในการทดลองระบบที่พัฒนาขึ้น

ขอขอบคุณสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) และบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินการวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องและเพื่อนทุกคน ที่ให้ ความรัก ความช่วยเหลือ และกำลังใจตลอดมา

	٠	
ч	สารบญ	

สารบัญ	ช
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	٩
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	৭
กิตติกรรมประกาศ	ପ୍ଥ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ល្ង
สารบัญแผนภาพ	ปิ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
ข้อจำกัดของการวิจัย	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบ	10
1.1 ความหมายของคำว่าระบบ	10
1.2 องค์ประกอบของระบบ	11
ตอนที่ 2 แนวคิดและแนวดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินภายในระดับการศึกษา	
ขั้นพื้นฐาน	12
2.1 ความหมายของการประเมินภายใน	12
2.2 แนวดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินภายในระดับการศึกษาขั้น	
พื้นฐาน	16
2.3 การประเมินภายในสถานศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ	20

บทที่		หน้า
	ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและความสำคัญของสารสนเทศ เพื่อการ	
	ประกันคุณภาพการศึกษา	31
	3.1 ความหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ	31
	3.2 สารสนเทศสำหรับผู้บริหารใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจ	35
	3.3 ประเภทของการรายงาน	42
	3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ	47
	ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินอภิมาน	48
	ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับแบบตรวจสอบรายการประเมิน	50
	5.1 แนวคิดเกี่ยวกับแบบตรวจสอบรายการประเมิน	50
	5.2 แบบตรวจสอบรายการประเมินอภิมาน	52
	5.3 การพัฒนาแบบตรวจสอบรายการเพื่อใช้ในการประเมิน	55
3	วิธีดำเนินการวิจัย	58
	ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับ	
	ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	58
	ระยะที่ 2 การทดลองใช้ระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	
	สำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาในสถานศึกษา	64
	ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้น	
	พื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	70
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
	ระยะที่ 1 ผลการพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาสำหรับผู้บริหาร	
	เขตพื้นที่การศึกษา	73
	ตอนที่ 1.1 ผลการกำหนดองค์ประกอบของระบบการส่งเสริมการประเมิน	
	สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	73
	ตอนที่ 1.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพระบบการส่งเสริมการประเมิน	
	สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและ	
	คู่มือการใช้ระบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้	100
	ตอนที่ 1.3 ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมการประเมิน	
	สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	
	และการรายงานผล	108

บทที			หน้า
	ระยะที่ 2	ผลการทดสอบระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาสำหรับผู้บริหาร	
		เขตพื้นที่การศึกษา	110
		ตอนที่ 2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของการวางระบบประเมิน	
		ภายในของสถานศึกษา	111
		ตอนที่ 2.2 ผลการตรวจสอบสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้น พื้นฐาน	116
		ตอนที่ 2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของสถานศึกษาเกี่ยวกับ การตรวจสอบสถานศึกษาโดยผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่	
		การศึกษา	118
		ตอนที่ 2.4 ผลการสนับสนุนและพัฒนาสถานศึกษา	120
	ระยะที่ 3	ผลการประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	133
		ตอนที่ 3.1 ผลการประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินการ	133
		ศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มผู้บริหาร/ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ	
		ประเมินสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน และผลสรุปรวม	133
		ตอนที่ 3.2 ผลการประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินการ	
		ศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่การศึกษา.	138
		ตอนที่ 3.3 ผลการประเมินคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมิน	
		สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	141
5	สรุปผลก	ารวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	144
	5.1 สรุป	ผลการวิจัย	146
	5.2 อภิบ	ไรายผล	148
	5.3 ข้อเช	สนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	158
	5.4 ข้อเช	สนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	160
รายก	ารอ้างอิง		161
ภาคเ	มนวก		169
	ภาคผนวก	n	170
	ภาคผนวก	ข	197
	กาดแบก	A	202

สารบัญ (ต่อ)	ល្ង
บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง	214
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	382

ตารางที่		หน้า
1	องค์ประกอบของการตรวจประเมินสถานศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด	22
2	โครงสร้างเนื้อหาสาระของแบบสอบถาม	62
3	โครงสร้างเนื้อหาที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของการวางระบบประเมิน	
	ภายในของสถานศึกษา	68
4	ความต้องการของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและนักวิชาการ	
	ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้น	
	พื้นฐานสำหรับผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา	86
5	ค่ามัธยฐานและพิสัยควอไทล์ ความเหมาะสมของโครงสร้างของระบบการ	
	ส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	101
6	ค่ามัธยฐานและพิสัยควอไทล์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความชัดเจน	
	ความง่ายต่อการนำไปใช้ของคุณลักษณะที่สำคัญในองค์ประกอบย่อยด้าน	
	บัจจัยนำเข้า/ระบบเตรี่ยมการ กระบวนการ/ระบบตรวจสอบ ผลผลิต/ระบบราย	
	งานผล ระบบสนับสนุนและพัฒนา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	104
7	ค่ามัธยฐานและพิสัยควอไทล์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความชัดเจน	
	และความง่ายต่อการนำไปใช้ของระบบข้อมูลสารสนเทศตามความคิดเห็นของ	
	ผู้ทรงคุณวุฒิ	110
8	ดัชนีความสอดคล้องของผลการตรวจสอบความเหมาะสมของการวางระบบ	
	ประเมินภายในของสถานศึกษาระหว่างผู้ตรวจสอบ	112
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแตกต่างของผลการตรวจสอบ	
	ความเหมาะสมของการวางระบบประเมินภายในของสถานศึกษา โดยสถาน	
	ศึกษาประเมินตนเองและโดยผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่การศึกษา	114
10	ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษากับผลการตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบ	
	และความแตกต่างระหว่างผลการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาตาม	
	มาตรฐานการศึกษา	117
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับความคิดเห็นของสถานศึกษา	
	เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานศึกษา โดยผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่การศึกษา	119
12	" "แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาด้านการวางระบบประเมินภายใน	
	ของสถานศึกษา	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาด้านคุณภาพตามมาตรฐาน	
	การศึกษา	121
14	สรุปผลการตรวจสอบความเหมาะสมของการวางระบบประเมินภายในของ	
	สถานศึกษา	122
15	สรุปผลการตรวจสอบสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา	122
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการ	
	จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด	132
17	ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษา	
	ของผู้บริหาร/ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสถานศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน และ	
	ผลัสรุปรวม	135
18	ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษา	
	ของกลุ่มผู้ตรวจสอบจากเขตพื้นที่การศึกษา	139

สารบัญภาพ

ป

าาพป	ระกอบ	หน้า
1	กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาและ	
	กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
2	ขั้นตอนการดำเนินงานประเมินผลภายในสถานศึกษา	18
3	องค์ประกอบของสารสนเทศ	35
4	ลักษณะของสารสนเทศและการตัดสินใจของผู้บริหารแต่ละระดับ	37
5	รูปแบบการเขียนรายงานผลการตรวจประเมินจากภายนอก	46
6	ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษา	59
7	ความสัมพันธ์ของระบบย่อยในระบบการส่งเสริมการประเมินสถานศึกษาขั้น	
	พื้นฐาน	90